

Hans Christian Davidsens tale ved åbning af udstillingen »I nederlagets skygge« på Museum Sønderjylland

Taler

Hans Christian Davidsen
Forfatter og kulturredaktør på
Flensborg Avis

Dato

11. maj 2023

Sted

Kunstmuseet Brundlund Slot,
Aabenraa

- 1 Af alle steder hørte udstillingen »I nederlagets skygge« hjemme i det dansk-tyske grænseland. Udstillingen handlede om guldalderens glemte kunstnere – især de kunstnere, der blev skrevet ud af guldalderfortællingen, fordi de ikke var danske nok. Udstillingen »I nederlagets skygge« blev i 2022-2023 vist på
- 5 Brundlund Slot, der er en afdeling under Museum Sønderjylland. Den var tilrettelagt af de to kunsthistorikere Sally Schlosser Schmidt og Sine Krogh.

- Lige nøjagtig i grænseområdet har vi den enestående mulighed for at få mindst to – ofte flere – perspektiver på et begreb eller et fænomen. Begreber, historiske
- 10 begivenheder eller historiske perioder som for eksempel guldalderen har vi i årevis benævnt og behandlet på en bestemt måde, uden at vi såmænd har tænkt nærmere over, hvorfor vi tilgik disse begreber, begivenheder eller tidsperioder, som vi gjorde. Men netop disse begreber bliver ofte problematiseret i det spændende møde mellem dansk og tysk. Vi begynder at belyse dem på en anden
- 15 måde – og det sker blandt andet, fordi der er mere kulturelt, politisk og økonomisk samarbejde hen over grænsen, end der tidligere har været.

- Man behøver blot at nævne den historiske begivenhed, man i Danmark kalder for Genforeningen, altså Sønderjyllands forening med kongeriget Danmark i
- 20 1920.

- Betegnelsen er ikke helt forkert, men den er heller ikke helt rigtig. I Tyskland har man et helt andet perspektiv på 1920-grænsen. Her har en gængs betegnelse været »afståelsen af Nordslesvig«. I lidt mindre værdiladet form bliver
- 25 begivenheden kaldt for »Slesvigs deling«, da Slesvig jo i århundreder var en enhed. Helt neutralt kalder man den for »grænsedragningen i 1920«. Siger man »Genforeningen«, viser man, at ens perspektiv er entydigt dansk.

30 Tag og gør dig den tjeneste at besøge nogle af de fine særudstillinger, der er på de tyske kunstmuseer lige syd for grænsen – for eksempel på Museumsberg i Flensborg eller Slesvig-Holstens kunstmuseum på Gottorp Slot i Slesvig. Jeg har selv fået mig flere aha-oplevelser.

35 For nogle år siden tog jeg kontakt til kunsthistorikeren Christian Walda, der dengang var tilknyttet Schleswig-Holsteinische Landesmuseen på Gottorp Slot.

Jeg ville lave en video til Flensborg Avis' web-tv-serie »Kultur på grænsen« og fortælle de danske seere og læsere, hvilke kunstskatte der er at gå på opdagelse i
40 på Gottorp Slot. De fleste danskere besøger Nydam-båden og sikkert også det arkæologiske museum på slottet, men der er også – og det ved de færreste sikkert – for eksempel en fantastisk samling af tysk ekspressionisme og en permanent udstilling med (»dansk«) guldalder. På Gottorp Slot bruger man dog ikke ordet »dansk« ved indgangen til udstillingen, men blot ordet »guldalderen«.

45

Et anderledes syn

50

Under den lange samtale sagde Christian Walda pludselig til mig:

»Guldalderen er ikke noget, der kun var dansk eller specifikt dansk!«

55 Det, man i Danmark ofte kalder for den danske guldalder, kalder man syd for grænsen til nød for den dansk-slesvig-holstenske guldalder. Men allerhelst hænger man ikke guldaldermaleriet i 1800-tallet op på noget nationalt.

Javel, kunstakademiet i København spillede i første halvdel af 1800-tallet en
60 central rolle i Nordeuropa, men det gjorde akademiet jo netop i den danske helstats tid, altså i den periode, da Danmark ikke var en nationalstat, men husede flere nationaliteter – primært dansk og tysk – og bestod af både et kongerige med Nordatlanten samt hertugdømmerne Slesvig, Holsten og i en periode også Lauenburg. Og på det tidspunkt var der slet ikke noget
65 kunstakademi i Hamborg.

70 Der var for eksempel malerne Louis Gurlitt og Ditlev Blunck, som i øvrigt blev fjernet fra ophængningen i det kongelige billedgalleri efter at have støttet slesvig-holstenerne i Treårskrigen 1848-1850 (1851). De havde begge en tysk baggrund, men blev uddannet på kunstakademiet i København.

75

Fortællingen i Tyskland

80 Der har de seneste ti år været vist flere større udstillinger med »dansk« (citationstegn!) guldalderkunst i Nordtyskland, blandt andet i Hamburger Kunsthalle, hvor der både har været en udstilling med værker af flere guldalderkunstnere og en Eckersberg-udstilling. Sjovt nok har jeg ingen steder i Nordtyskland set udstillingerne gå i dybden med den rolle, som guldalderkunsten kom til at spille i den danske nationalitetsproces i 1800-tallet.

85 I 1800-tallets kunstkritik i Danmark dukkede flere gange negative udsagn op om tysk påvirkning af dansk maleri. Grundfortællingen i guldaldermaleriet har jo været, at den danske billedkunst i første halvdel af 1800-tallet blomstrede op som en hyldest til eller en fejring af fædrelandets kultur, natur og historie. Det skete i en meget nationaldansk retning, som lagde afstand til netop det tyske.
90 Denne fortælling finder man dog sjældent i Tyskland, men den er især inden for de senere år blevet mere almindelig i Danmark.

95

Det »særligt danske«

100 Den danske kunsthistoriker Sine Krogh dokumenterer i sin ph.d.-afhandling, hvordan flere anerkendte tyskfødte malere i midten af 1800-tallet mistede status i Danmark, fordi deres stil ikke var dansk nok – ved »dansk« forstås harmoniske landskaber og de »særlige lyse farver« – som man i øvrigt lod sig inspirere af i Italien!

105 En af de tyske malere, der blev udstødt af de danske, var Elisabeth Jerichau-Baumann, der blev gift med den danske billedhugger Jens Adolf Jerichau.

Tankegangen var, at danskhed ikke kunne tillæres, men at danskheden var
noget, man havde i blodet – det var i samme periode, at H.C. Andersen til sidst
110 meget nødtvunget af sine danske landsmænd blev afkrævet en 100 procents
stillingtagen for det danske. Han var jo i lang tid under mistanke for at være
noget tyskvenlig, fordi han havde venner på begge sider.

Danskhed blev gjort til en værdi i sig selv rent kunstnerisk, mens det tyske blev
115 mødt med skepsis. Og det er det centrale i den udstilling, vi nu skal se her på
Brundlund Slot: Den præsenterer og tematiserer en række af de kunstnere fra
1800-tallet, som gennem tiden er blevet valgt fra, fordi de fremstod for tyske.

Romantikken, der var en kulturstrømning, som havde sin blomstring i første
120 halvdel af 1800-tallet, har mere, end vi måske i det daglige bemærker, været med
til at forme vores opfattelse af nationalstaten Danmark, danskhed og ikke
mindst danmarkshistorien – vores billeder af vikinger og vikingetiden stammer
fra denne periode. Kliché-billedet, der viser, at vikingerne skulle bære hjelme
med horn og være stærke og krigeriske, kan føres direkte tilbage til romantikken.

125 At danskhed skulle være noget, der ligger i blodet og ikke kan vælges til,
modbevises jo i øvrigt af tingenes tilstand i det moderne dansk-tyske grænseland.
Her kan man i dag sagtens være begge ting – både dansk og tysk. Og ofte er der
tale om et aktivt valg for dansk, tysk eller dansk-skråstreg-tysk og ikke noget
130 naturgivent.

Der er rigtig mange grunde til, at udstillingen »I nederlagets skygge –
Guldalderens glemte kunstnere« har en helt særlig relevans i det dansk-tyske
grænseland.

135

140

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler og producent

Kildetype

Digitalt manuskript

150

Tags

Åbningstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/tale-ved-abning-af-udstillingen-i-nederlagets-skygge-pa-museum-sonderjylland>

155

160

165

170

175

180